

Pol ndê bapia tilu-nga têt̄ lau Korin-nga Yom whê bapia dindéc sa-nga

Pol to bapia dindéc têt̄ ndoc in̄ mbo gameŋ Masedonia-nga. In̄ tap sa bu aposel tasan̄ natô sêkôm gwelen̄ sêmbô malac Korin, ma sêndôhôn̄ yom tasan̄ têt̄ lau sêkêŋ whiŋ-nga, ma sêpu Pol dau ma sêsôm bu in̄ aposel ñandô dom. Bocdinaŋ Pol to bapia dindéc têt̄ ñac bu whê dau sa bu in̄ aposel ñandô, ma bu puc lau Korin-nga dôŋ tu bu sêsôc lau tasan̄ dinaŋ si yom ñapu dom. Tin̄ambu in̄ kêkiŋ Taitus têt̄ ñac gi bu lic ñac sêmbô ñalêŋ bocke, ma Taitus mbu meŋ ma sôm têt̄ Pol bu lau Korin-nga daêsam sêsôc in̄ ndê yom ñapu, ma sem dau kwi.

Pol to bapia dindéc ma tôc asê bu in̄ tac ñayham kêlêc tu ngô Taitus ndê ñawaê pi lau Korin-nga. Ma in̄ whê in̄ ndê lêt̄ tu ndic ñac kêsi-nga sa. In̄ sôm têt̄ ñac bu sêmatôc aposel tasan̄ dinaŋ, ma sêmatôc ñac dau si lau naŋ sêkôm mêtê sac, naŋ sêwhiŋ. Ma in̄ to yom pi ñac si gwelen̄ sic awa sa-nga tu sênem lau Jerusalem-nga naŋ sêpôn̄da dau, naŋ sa-nga.

Yom ñamata-nga

¹ Aô Pol, naŋ gati Yisu Kilisi ndê †aposel kêkuc Anötö ndê atac whiŋ, gambo gawhiŋ yac neŋ asidôwa Timoti, ma alu ato bapia dindéc têt̄ Anötö ndê gôlôwac dabuŋ yêc malac Korin, ma

têḅ Anötö ndê lau dabuḅ hoḅ yêc gameḅ Akaya-ḅga. ² Mwasinḅ ti yom malô akêḅ Damaḅ Anötö lu Pômdau Yisu Kilisi têḅ mac.

Anötö gêm malô ndê lau

³⁻⁴ Tampiḅ Anötö, yac neḅ Pômdau Yisu Kilisi Damba. Inḅ Damaḅ naḅ tawalô ti gêm malô yac yêc ḅwapac hoḅ-ḅga. Ma tu dinaḅ-ḅga dec yac atôm bu anem malô lau naḅ ḅwapac tidau-tidau tap ḅac sa, ḅalêḅ tigeḅ tôm Anötö dau kôm têḅ yac. ⁵ ḅahu bu ḅwapac ti ḅandê tôm Kilisi hôc, naḅ kêsalê yac ahuc tu yac am akiḅ inḅ-ḅga. Magoc tu Kilisi-ḅga, dec Anötö ndê mwasinḅ nem malô yac-ḅga kêsalê yac ahuc bocdinaḅ. ⁶ Têḅ ndoc bocke ḅwapac tap yac sa, naḅ alic ḅayham bu ahôc tu bu anem malô mac-ḅga, ma tu mac atap Anötö ndê mwasinḅ nem mac si-ḅga sa. Ma têḅ ndoc Anötö gêm malô yac, naḅ mwasinḅ dau golom mac bocdinaḅ, ma gêm mac sa bu alhac ḅaḅga ti nem atac pa su, ma ahôc ḅwapac kaiḅ tigeḅ tôm yac ahôc. ⁷ Yac aḅyalê bu mac ahôc ḅwapac awhiḅ yac, ma Anötö oc nem malô mac ti puc mac dôḅ awhiḅ yac bocdinaḅ. Tu dinaḅ-ḅga dec yac atac lu-lu tu mac nem akêḅ whiḅ-ḅga dom.

Aposel sêhôt ḅwapac daêsam

⁸ O asidôwai. Aḅyalê pi ḅandô eḅ bu yac ahôc ḅwapac atu-tu daêsam yêc gameḅ Esia-ḅga. Gêḅ dinaḅ kêgwiniḅ yac ḅandô ma hôc gêlêc yac mba licwalô su e yac gauc gêm bu oc seḅ yac su andinaḅ. ⁹ Yomandô! Yac gauc gêm bu yac mba têm ambo taḅli-ḅga pacndê têḅ ndoc dinaḅ. Magoc mba. Wapac dau tap yac sa bu êndôhônḅ yac bu taḅkwê yac dauḅ mba licwalô dom, magoc taḅkwê Anötö

nañ tòm bu uñ lau batê sa, nañ ndê ñaclai. ¹⁰ Yac gauc gêm bu ñawapac dinañ oc ku yac dulu, magoc Anötö kégaho yac su. Ma yac akêñ whiñ ti tanjkwê iñ bu nem yac sa ñalêñ tigenñ dinañ ñapañ. ¹¹ Ma yac akêñ whiñ bu mbec nañ mac atenñ, nañ oc nem yac sa bocdinañ. Têñ ndoc ñawapac bu tap yac sa tiyham, nañ Anötö oc nem yac sa tu mac nem mbec-ñga. Ma lau daêsam nañ sêlic gêñ dau, nañ oc sênem danje Anötö tu iñ ndê mwasiñ nañ kênñ têtñ yac-ñga.

Pol kênñ ndê têtñ ndic lau Korin kêsî-ñga pi ahic

¹² Anjô su nañ. Lêtñ ti sakinñ nañ yac akôm ambo nom, nañ akôm anjuc gauc nom-ñga danñ dom. Mba. Yêc yac mba ñalôm yac akêñ whiñ bu yac asa mba lêtñ tòm Anötö atac whiñ eñ. Yac akôm gwelenñ honñ ti mba ñalôm ma gauc sambuc, ma asa lêtñ ñawasi eñ, tòm Anötö ndê mwasiñ puc yac dôñ. Ma têtñ ndoc yac ambo awhiñ mac, nañ yac anjuc lêtñ tigenñ dinañ. Lêtñ dau ti yac mba ñahu apo dauñ sa-ñga. ¹³⁻¹⁴ Lau ñatô sêsôm bu yom honñ nañ yac ato têtñ mac, nañ ñahu yêc awê dom, ma mac atôm dom bu asam ma anjalê. Magoc mba. Kwahic dec mac anjalê yac ti mba gwelenñ ñahu ñapep su dom. Magoc yac akêñ batanñ bu mac oc anjalê yac pi ñandô eñ. Ma bocdinañ yac oc ati mac nem ñahu apo daôm sa-ñga, ma mac oc ati yac mba ñahu apo dauñ sa-ñga têtñ ndoc Pômdau Yisu mbu menñ.

¹⁵⁻¹⁶ Aneñ ñalôm pêñ dôñ pi mac, dec galic ñayham ma kamasanñ neñ lêtñ bu wandic mac kêsî tidim lu. Aô gauc gêm bu wandic mac kêsî têtñ ndoc watêtñ gameñ Masedonia-ñga wandi. Ma têtñ ndoc wambu akêñ gameñ dinañ wameñ, nañ gauc gêm

bu oc walic mac tiyham. Nalêḡ dinanḡ oc tōm bu wanem mac sa tidim lu, ma tiḡambu dec oc tōm bu mac anḡkiḡ aō watêḡ gameḡ Judia-ḡga wandi. ¹⁷ Magoc tu aō gac mac kêsi dom tēḡ ndoc gambu akêḡ gameḡ Masedonia-ḡga, dec mac gauc gēm bocke? Aō kamasanḡ lēḡ dinanḡ gitōm gēḡ ḡambwa-ḡga, a? Me aō gasōm “Aêc, aō waloc,” ma ḡasawa saunḡ gakac awḡanḡ kwi, ma gasōm bu “Mba, aō oc waloc dom,” kakuc lau nom-ḡga si lēḡ, a?

¹⁸ Anḡō su nanḡ. Anōtō inḡ Yom Nandō Nḡadau, ma bocdinanḡ yac lau nanḡ am akiḡ inḡ, nanḡ atōm dom bu anḡsau mac atōm lau nanḡ sēsōm “Aêc,” ma ḡasawa saunḡ sêkac si ḡalōm kwi tiyham, ma sēsōm “Mba.” ¹⁹ Bu ḡawaê ḡayham nanḡ alu Sailas ma Timoti ahoc asê tēḡ mac pi Anōtō ndê Atu Yisu Kilisi, nanḡ tōc asê bu Anōtō gōlōc tidōḡ bu kōc yac sa, ma sōm “Aêc” tēḡ yac tu Kilisi-ḡga. Ma inḡ gitōm dom bu sōm “Aêc” tēḡ mac, ma ḡagahō kac ndê awḡa kwi, ma sōm “Mba.” ²⁰ Bu gēḡ honḡ nanḡ Anōtō gic bata, nanḡ inḡ oc kōm ḡandō sa ma sōm “Aêc” tēḡ yac tu Kilisi-ḡga. Ma tu Yisu Kilisi-ḡga dasōm “Yomandō” tu Anōtō ndê yom-ḡga, ma datoc inḡ ndê waê sa. ²¹ Anōtō dau puc mac ma yac dōḡ, bu dasap neḡ dakêḡ whiḡ Yisu Kilisi dōḡ ḡapanḡ. Inḡ kêyalinḡ yac sa dati inḡ ndê. ²² Ma inḡ kêḡ ndê Nalau Dabunḡ sip yac neḡ ḡalōm tōm gēḡ ḡandō mbêc. Ma tu dinanḡ-ḡga yac tanḡyalê bu mwasiḡ honḡ nanḡ inḡ gic bata bu kêḡ tēḡ yac, nanḡ inḡ oc kōm ḡandō sa. Ma Nalau dau ti Anōtō ndê ḡadalō nanḡ tōc asê bu inḡ ndê lau yac.

²³ Anḡō su nanḡ. Aō gambu gatêḡ malac Korin dom, ḡahu bu mac asap nem lēḡ giso ḡatō dōḡ ambo, ma aō gatec bu waloc ma wakōm mac nem

ɲalôm ɲawapac andô tu wamatôc mac-ɲga. Anötö kêyalê aneɲ ɲalôm, ma aö wasôm yêc in ɲngô-ɲga bu yom dau in yom ɲandô. ²⁴ Aö gasôm yom pi mac nem lêɲ giso tu bu yac ati mac nem akêɲ whin ɲadaui lec dom. Mba. Mac tigen-tigen alhac Anötö ɲngô-ɲga tu daôm nem akêɲ whin-ɲga. Ma yac akôm gwelen awhin mac tu bu mac asa nem lêɲ ɲapep e ambo ti atac ɲayham eɲ.

2

¹ Tu dinaɲ-ɲga dec aö gauc gêm tidôɲ bu wambu watêɲ mac waloc dom, ɲahu bu aö gatec bu yac dambo ti ɲalôm ɲawapac tiyham tu wamatôc mac-ɲga. ² Ma aö bu wakôm mac ɲalôm ɲawapac, dec asa mbo bu kôm aö atac ɲayham? Bu mac lau daôm dinaɲ ati aneɲ atac ɲayham ɲahu. ³ Tu dinaɲ-ɲga dec aö gac mac kêsi tôm aö gasôm su, naɲ dom, magoc gato bapia daɲ têɲ mac. Ma aö gakêɲ batan bu mac oc asôc aneɲ yom dau ɲapu. Ma bocdinaɲ têɲ ndoc aö bu watêɲ mac waloc, naɲ ɲawapac daɲ oc yêc yac ɲasawa dom, ma gêɲ dau oc kôm aö atac ɲayham. Ma aö gakêɲ whin bu mac hon oc atac ɲayham awhin aö. ⁴ Yom dau aö kayalê bu yom ɲaɲga, ma aö gato ti taɲsulu eɲ, ma kasahê ɲawapac ti ɲandê atu yêc neɲ ɲalôm. Aö gato tu bu wakêɲ ɲawapac têɲ mac-ɲga dom, magoc tu bu watôc asê bu aö atac whin mac ndu andô.

Pol sôm bu sêsuc ɲac si ɲamalac daɲ ndê sac kwi

⁵ Mac nem ɲgac daɲ kôm aö ɲayom, ma gêɲ dau kêɲ ɲawapac têɲ aö taɲwasêɲ dom. Aö gatec bu wasôm yom daêsam pi gêɲ dau, tigen aö wasôm têɲ mac bu in kêɲ wapac mac hon bocdinaɲ. ⁶ Magoc

kwahic dec in pu dau, dec aö wasôm têt mac bu lêt bocke nan gôlôwac dabun sêsôm tidôn tu sêmatôc in-nga, nan gitôm. ⁷ Aö gatec bu in mbo ti ñalôm ñawapac atu ñapan, ma bocdinañ asuc in ndê sac kwi, ma anem malô in ndê ñalôm. ⁸ Aö atac whin bu mac akôm bocdinañ, tu bu atôc asê têt in bu mac atac whin in. ⁹ Yom nan aö gato pi ngac dinañ, nan gato tu bu wansahê mac bu oc asôc anen yom hon ñapu, me mba. ¹⁰ Mac bu asuc ñamalac dinañ ndê giso kwi, dec aö wasuc in ndê sac kwi bocdinañ. Bu giso bocke nan in kôm têt aö, nan Kilisi kêyalê bu aö gasuc kwi, ma aö gakôm bocdinañ tu bu wanem mac sa tu lêt amatôc giso-nga ti apiñ daôm dôñ-nga. ¹¹ Aö gatec bu mac akên ñasawa têt Sadañ bu señ lêt dapiñ dauñ dôñ-nga su. Bu yac tanyalê Sadañ ndê lêt hon su.

Pol tac whin bu lic Taitus

¹² Têt ndoc aö gatên malac Troas ga, nan galic bu Pômdau gêlêc gatam su têt aö bu wahoc Kilisi ndê ñawaê ñayham asê yêc gamen dinañ. ¹³ Magoc anen ñalôm gi lu gi lu, ñahu bu aö gatap anen asidôwa Taitus sa yêc malac dinañ dom. Tu dinañ-nga aö gahu lau malac dinañ-nga siñ, ma gatên gamen Masedonia-nga ga.

Pol whê lau aposel si gwelen sa

¹⁴ Magoc aö bu wanem danje Anötö, ñahu bu in wê yac lau nan dakên whin Kilisi, gitôm ngac siñsêlêc ti ndê lau siñ-nga nan sêku si ñacyo hon dulu. Ma wanem danje in bu lau daêsam sêtap gauc sa pi Kilisi, tu gwelen nan in kên sip yac aman-nga. Ma gauc pi Kilisi dau, in gitôm gên

malu ngayham nan ngayhamu pôm gameŋ kwi. ¹⁵⁻¹⁶ Bu Anötö gêlic yac atôm gêŋ malu ngayham, tu yac mba gwelen ahoc ngayham asê pi Kilisi-ŋga. Lau nan sêkôc ngayham dau sa ma sêtap seŋ sêndôc tali-ŋga sa, nan sêlic yac ti mba gwelen tôm sêngu gêŋ ngayham ngayham. Magoc lau nan sêkôc sa dom dec sic waê bu sêniŋga, nan sêtec yac ti mba gwelen tôm sêngu gêŋ mbôp nasu. Gwelen ngayham-ŋga dau in gwelen atu andô, ma yac neŋ asa gitôm bu kôm? ¹⁷ Magoc tu Anötö puc yac dôŋ-ŋga, dec yac atôm bu akôm. Ma yac akôm tôm lau daêsam nan sêkôm tu sêtap awa sa-ŋga lec dom. Mba. Yac anyalê tidôŋ bu Anötö kêyalin yac sa ma pin yac dôŋ am damin Kilisi, dec akôm gwelen ngayham-ŋga ti nalôm ngayhami ambo in anjô-ŋga.

3

Lau Korin-ŋga si lêŋ whê Pol ndê gwelen sa

¹ Mac gauc gêm bu yac asôm yom dindec tu bu atoc daun sa-ŋga, a? Mba. Lau natô sêkôc bapia whê ŋac sa tu sêkôm gwelen-ŋga. Magoc yac atôm lau dinaŋ dom. Yac ahêgo daun bu akôc bapia dan bu whê yac sa têŋ mac, me bu mac ato bapia whê yac sa têŋ lau natô-ŋga dom. Mba. ² Nahu bu mac daôm atôm bapia whê yac sa-ŋga, nan sêto yêc yac mba nalôm. Ma têŋ ndoc lau sêlic mac nem lêŋ ti sakin, nan tôm ŋac sêsam bapia dau, ma sênyalê bu yac aposel nandô. ³ Kwahic dec mac ati Kilisi ndê lau tu yac mba gwelen-ŋga. Ma têŋ ndoc lau sêlic mac asa nem lêŋ tiwakuc, nan tôm sêlic bapia whê yac sa têŋ ŋac-ŋga. Ma mac atôm bapia nan sêto ŋa kêlêpê me atôm Moses ndê yomsu nan Anötö

to pi hoc, nan dom. Mba! Mac atôm bapia nan Anötö Tali Njatau ndê Njalau to, ma in to sip njamalac si njalôm.

Pwac wakuc oc kêñ yac dandöc tanli

⁴ Tu Kilisi-nga dec yac akêñ whin bu mac oc asap nem lêñ ti sakin ñayham dinan dôñ ñapan. Bocdinan yac ambo ti atac pa su tu mac-nga yêc Anötö anğô-nga. ⁵ Yac bu atoc daun sa ma asôm bu yac daun atôm bu akôm Anötö ndê gwelen lec dom. Mba. Tigen tu Anötö kêñ ñanga têñ yac-nga, dec yac atôm bu akôm. ⁶ Aêc! Tu ñaclai nan Anötö dau kêñ têñ yac-nga, dec yac atôm bu anem akin in, ma ati lau akin pwac wakuc-nga. Ma pwac wakuc dau, in gitôm pwac akwa yomsu-nga dom. Bu lau dan sêtôm dom bu sêñkuc pwac yomsu-nga ñapep, ma bocdinan pwac dau tôc asê bu tac waê bu dambac ndu. Tigen pwac wakuc nan hêganôn Njalau ndê gwelen, nan oc nem yac sa bu dandöc tanli.

Pwac wakuc hóc gêlêc pwac akwa su

⁷ Anğô su nan. Pwac akwa nan Anötö to pi hoc ma kêñ têñ Moses, nan meñ ti Anötö ndê ñawasi. Ñawasi dau gêm Moses ahuc dec lau Israel-nga dan sêtôm dom bu sêlic in anğô andô solop e ñawasi dau hê su. Pwac dau meñ ti ñawasi, magoc sakin pwac akwa-nga dau ña-ñandô, nan dambac ndu.* ⁸ Tigen sakin pwac wakuc-nga, nan Njalau Dabun

---

* **3:7:** Yom dau ñahu bocdec bu. Yac bu gauc nem bu danem akin Anötö tanjuk lêñ pwac yomsu-nga, dec oc tôm dom bu dati lau gitên ma datap señ dandöc tanli-nga sa. Bu njamalac dan oc tôm dom bu êñkuc yomsu hoñ ñapep, ma bocdinan lêñ yomsu-nga oc tôm dom bu kêñ yac dandöc tanli. Alic yom ñatô yêc Rom 3:20; Gal 2:16; ma Jem 2:10.

gêm gôlin, nan ndê nawasi hôc gêlêc su. ⁹ Pwac yomsu-nga na-ñandô nan datap Anötö ndê matôc sa. Tigen pwac wakuc na-ñandô nan dati lau gitên tu Nalau Dabuñ ndê gwelen-nga. Bocdinañ pwac wakuc ndê nawasi hôc gêlêc pwac akwa ndê su. ¹⁰ Pwac akwa meñ ti nawasi, tigen yac bu danem dôhôn pwac akwa dau whin pwac wakuc, oc dalic gitôm gên nawasi mba, bu pwac wakuc ndê nawasi hôc gêlêc su. ¹¹ Nawasi nan gêm Moses ahuc tên ndoc in kôc pwac akwa, nan yêc balin dom ma hê su, magoc pwac wakuc ndê nawasi in atu andô, ma oc pacndê dom.

¹² Bocdinañ yac akên batan pwac wakuc na-ñandô, ma akôm mba gwelen ti atac pa su. ¹³ Ma yac akôm Anötö ndê nawasi ahuc tôm Moses kôm, nan dom. Bu tên ndoc Anötö ndê nawasi gêm Moses ahuc, nan in kôm anjô andô ahuc na po, bu lau Israel-nga sêlic in anjô andô dom e nawasi dau hê su. ¹⁴⁻¹⁵ Magoc lau dau si gauc ti nalôm ñadandi, ma ñac gauc gêm bu pwac yomsu-nga nan Anötö kên sip Moses amba, nan ti lên Anötö nem ñac si-nga. Tên ndoc sêsam pwac yomsu-nga dinañ, nan sênjalê nahu andô dom, tôm po dan kôm ñac si nalôm ahuc. Ma tên Moses ndê têm e meñ tên kwahic dec, po dau gacgen yêc. Nalên tigen yêc bu po dau niñga yêc ñac si nalôm, nan sêkên whin Kilisi, dec in oc kac po dau su. ¹⁶ Yomandô. Asa nan gêm ndê nalôm kwi ma kên whin Pômdau, nan Pômdau dau oc kac po dau su yêc in.

¹⁷ Pômdau in Nalau, ma Pômdau ndê Nalau bu mbo whin yac, dec in oc êngapwêc yac su yêc gapocwalô yomsu-nga. ¹⁸ Kwahic dec po dan kôm yac anôn

andô ahuc gitôm Moses dom, magoc yac lau dakêñ whiñ-nga hon datôc Pômdau ndê ñawasi asê tiawê gitôm busunôm. Ma ñawasi dau oc hê su dom, magoc oc tiatu-tiatu ndi. Nahu bu Pômdau ndê Njalau gêm gwelen yêc yac nen ñalôm ñapan, tu bu kôm yac datiwakuc.

4

Nawaê ñayham gitôm ya ñawê

¹ Anötö tawalô yac ma kêñ sakin pwac wakuc-nga sip yac aman, ma tu in tawalô yac-nga dec yac atôm dom bu ahu gwelen dau sin têt ndoc ñawapac tap yac sa. ² Mba. Mêtê mayan-nga nan lau sêkôm sêsiñ-sêsiñ sêmbo, nan yac ac ahê su. Yac angaluñ yom dan whiñ Anötö ndê yom, me ansau lau dan bu sêkên whiñ-nga lec dom. Mba. Yac ahoc yomandô asê yêc awê. Ma ñalên dinan, lau oc sênjalê yêc ñac si ñalôm, bu yac akôm mba gwelen solop ambo Anötö anğô-nga. ³ Lau natô sênğô ñawaê ñayham nan yac ahoc asê, magoc sêkên whiñ dom, gitôm gêt dan kôm ñac si gauc ti ñalôm ahuc, ma bocdinañ ñac gacgen sêmbo sen sêninğan-nga. ⁴ Anötö tasan têt dindec-nga, nan Sadañ dau, in kêñ ñasec atu pôt lau nan sêkên whiñ dom, nan si gauc ahuc. Ma ñac gitôm dom bu sêkôt ñawaê ñayham sa. Bocdinañ dec sênjalê Kilisi ndê ñawasi dom. Ma sênjalê Anötö ndê ñawasi dom bocdinañ, bu Kilisi gêm Anötö dau anğô bu têt Anötö asê têt yac.

⁵ Anğô su nan. Yac am mêtê hêganôn dauñ dom. Mba. Yac am mêtê pi Yisu Kilisi, ma akac lau bu sêkôt in sa ti ñac si Pômdau. Ma yac am akin

mac atôm lau akiñ, tu bu apo Yisu ndê waê sa-nga. ⁶ Anötö inñ Nawê Ndadu nañ sôm, “Nawê sa ma pô gameñ nasec,” têtñ ndoc inñ kêtñ undambê ti nom. Ma inñ kêtñ ndê nawê pô yac neñ ñalôm tu bu tañyalê inñ ndê ñawasi atu-nga. Ma ñawasi atu dau, nañ dalic yêc Kilisi, nañ gêm Anötö anğô têtñ yac.

Anötö kêtñ ndê ñawaê ñayham têtñ lau licwalô mba bu sêhoc asê

⁷ Yac dauñ mba licwalô gitôm dom bu akôm gwelenñ ñawaê ñayham-nga, tigenñ Anötö kêtñ gwelenñ dau sip yac amanñ. Inñ ndê lêtñ dinañ gitôm inñ kêtñ gêtñ ñaôli atu dañ sip gêtñ ñambwa-nga gitôm lôñ-si. Inñ kôm bocdinañ dec têtñ asê bu ñaclai puc gwelenñ dau dôñ-nga, nañ hôt gêtñ ñaclai hoñ su, nañ meñ akêtñ inñ ndê. ⁸ Nawapac daêsam sêyêc, magoc kêtñwinñ yac dom. Yac anñsalê lêtñ bu anñlêc ñawapac daêsam dinañ ñapañ, magoc kôm yac atac tec mba gwelenñ dom. ⁹ Daêsam sêkêtñ kisa yac, magoc yac anñyalê bu Anötö mbo whinñ yac ma têtñ dom bu hu yac siñ. Sêpu ti sêkôm yac ñayom, magoc sêseñ yac su dom. ¹⁰⁻¹¹ Yac akôm gwelenñ tu Yisu-nga, ma tu dinañ-nga dec lau sêkôm bu sêndic yac ndu, magoc mba, yac ambo tañli. Yac ahôt ñandê ti ñawapac ñapañ, nañ têtñ asê bu yac anñkuc Yisu ndê lêtñ mbac ndu-nga. Magoc gêtñ dau ku yac dulu dom, tu bu têtñ asê bu Yisu mbo tali tiyham ma kêtñ ñaclai têtñ yac bu akôm gwelenñ. ¹² Bocdinañ, tu gwelenñ ñawaê ñayham-nga dec yac ahôt ñawapac atu ñapañ, têtñ bu ndic yac ndu, magoc mac atap Anötö ndê ñaclai kêtñ mac andöt tamli-nga sa.

¹³ Sêto yom dañ yêc bocdec bu:

Aö gakêñ whiñ Pômdau, dec gahoc iñ ndê waê asê. *[BW 116:10]*

Ma yac ankcuc gauc tigenñ dinañ. Yac akêñ whiñ Pômdau, dec ahoc iñ ndê waê asê. ¹⁴ Ma yac anjalê bu Anötö, nañ uñ Pômdau Yisu Kilisi sa akêñ lau batê-nga, nañ oc uñ yac sa awhiñ Yisu bocdinañ, ma kên yac alhac iñ anğô-nga awhiñ mac. ¹⁵ Yac alic ñayham bu ahôc ñawapac tu bu anem mac sa-nga. Ma tu yac mba gwelen-nga, dec Anötö ndê mwasinñ oc êñsalê mac nem lau daêsam ahuc, ma mac oc anem danje Anötö êñlêc e iñ ndê waê tiatu ma tiapa.

¹⁶ Tu dinañ-nga yac atôm dom bu ahu gwelenñ dau sinñ têtñ ndoc ñawapac tap yac sa. Yomandô. Yêc awê-nga yac neñ ñamlic tiakwa ma tisac, magoc yêc ñalôm-nga Anötö kôm yac atiwakuc tôm bêc honñ. ¹⁷ Bu ñawapac nañ yac ahôc, nañ yac alic gitôm gêñ ñambwa têm apê-nga. Ma tu yac ahôc ñawapac dinañ-nga, dec oc atap Anötö ndê ñawasi atu sa. Ma ñawasi dau oc pacndê dom, magoc oc yêc titêm-titêm, ma iñ gêñ ñandô hôtêc gêlêc ñawapac honñ dinañ su. ¹⁸ Bocdinañ yac tankwê gêñ nom-nga nañ tanônñ alic su, nañ dom, ñahu bu gêñ dau oc niñga. Magoc yac akêñ batanñ gêñ nañ yac tanônñ alic su dom, bu gêñ dau oc yêc ñapanñ ma pacndê dom.

5

Yac neñ ñamlic nom-nga oc pô dau su tiwakuc

¹ Yac neñ ñamlic nom-nga gitôm bac batak, ma iñ bu tisac, dec yac tanjalê bu Anötö kêmasañ yac neñ ñamlic wakuc undambê-nga, nañ gitôm andu ñandô nañ oc lhac ñapanñ. Andu ñandô dau gitôm

andu me bac tēm apê-nga naŋ ŋamalac sêkwê, naŋ dom. ² Ma yac neŋ ŋamlic nom-nga gitôm yac neŋ ŋakwê tēm dindec-nga. Magoc tu gêŋ wapac nom dindec-nga, dec yac atac whiŋ ndu andô bu dasôc neŋ ŋamlic wakuc undambê-nga ti ŋakwê, dec yac tam awhaŋ su bu datap gêŋ dau sa. ³ Ma yac bu dasôc ŋakwê undambê-nga dau sa, dec oc ti yac neŋ ŋakwê ŋandô, ma oc dambo ŋamlic ŋambwa dom. ⁴ Têŋ ndoc ŋamlic nom-nga ti yac neŋ bac, naŋ dahôc ŋawapac ŋapaŋ, ma bocdinaŋ tam awhaŋ su bu datap neŋ ŋamlic wakuc undambê-nga sa. Yac atac tec ŋamlic dindec dom, magoc yac atac whiŋ ndu andô bu ŋamlic tēm dindec-nga naŋ gitôm dom bu yêc ŋapaŋ, naŋ pô dau su ti gêŋ wakuc naŋ oc yêc ŋapaŋ. ⁵ Anötö kêmasaŋ yac tac waê gêŋ dau solop. Ma iŋ kêŋ Ŋalau Dabuŋ têtŋ yac gitôm gêŋ ŋandô mbêc, naŋ tôc asê bu gêŋ ŋandô naŋ iŋ gic bata bu kêŋ têtŋ yac tiŋambu, naŋ oc ŋandô sa bocdinaŋ.

⁶ Tu dinaŋ-nga dec yac ambo ti atac pa su eŋ. Yac aŋyalê bu tēm hoŋ naŋ yac ambo nom ma ŋamlic nom-nga ti yac mba ŋakwê, naŋ yac ambo awhiŋ Pômdau yêc undambê dom. ⁷ Bu gêŋ naŋ Anötö gic bata bu kêŋ têtŋ yac tiŋambu, naŋ yac alic ŋa-ŋandô su dom, magoc akêŋ whiŋ bu oc ŋandô sa. ⁸ Yac atac pa su ma alic ŋayham bu ambo ti ŋamlic nom dindec-nga, tigenŋ oc ŋayham hôc gêlêc bu ahu ŋamlic dau siŋ, ma andi ambo awhiŋ Pômdau. ⁹ Bocdinaŋ yac bu ambo nom dindec me ahu siŋ, naŋ yac taŋkwê ŋandô tigenŋ, naŋ bu asa mba lêŋ ndic Pômdau tandô ŋayham eŋ. ¹⁰ Ŋahu bu tiŋambu yac hoŋ oc dalhac Kîlisi aŋgô-nga bu êmatôc yac.

Inj oc kêñ ñagêyô têtñ yac êñkuc gêtñ ñayham me sac bocke nanj dakôm têtñ ndoc dambo nom dindec.

Pol whê ndê gwelen ñahu sa

¹¹ Yac anjalê gêtñ dau su, dec atoc Pômdau sa ti asôc inj ñapu, ma tu dinan-nga dec yac am mêtê lau ma akac ñac bu sênem dau kwi. Yac mba lêtñ ti sakinj ñahu yêc awê têtñ Anötö, ma aö gakêtñ batan bu mac oc anjalê yac mba lêtñ ti sakinj ñahu bocdinanj. ¹² Yac ato yom dindec tiyham tu bu atoc daun sa têtñ mac-nga dom. Mba. Yac atac whinj bu mac anjalê yac mba gauc ti ñalôm tidônj, ma bocdinanj mac oc alic yac ñayham. Ma oc tôm bu mac apo yac mba waênj sa têtñ lau nanj sêpu yac. Bu lau dau sêkôc gauc nom-nga ñambwa ma sêtoc gêtñ awê-nga sa hóc gêlêc gêtñ ñalôm-nga. ¹³ Magoc yac ahêgo daun tu lau nanj sêsôm bu yac mba gauc kêñsônj, nanj dom. Bu gêtñ nanj yac akôm, nanj akôm tu Anötö-nga. Ma yac akôm ti mba gauc ñawa, tu bu anem mac sa-nga. ¹⁴ Kilisi ndê atac whinj kêgíli yac bu ahoc ñawaê ñayham asê têtñ lau. Bu yac akêtñ whinj bu ñgac tigenj mbac ndu ô lau honj, dec gitôm lau honj sêmbac ndu. ¹⁵ Aêc! Kilisi mbac ndu tu lau honj-nga, tu bu lau nanj sêmbo tali nanj sêñkuc dau si atac whinj dom, magoc sêñkuc inj nanj mbac ndu tu ñac-nga ma tisa ma mbo tali tiyham, nanj ndê atac whinj.

Kilisi hê wamba yac têtñ Anötö

¹⁶ Muñ-nga yac alic Kilisi gitôm ñamalac nom-nga ñambwa, magoc kwahic dec yac akôc gauc kainj dinanj tiyham dom. Ma ñalêtñ tigenj kwahic dec yac ahêgo daun pi gêtñ awê-nga dom têtñ ndoc yac akôc gauc pi lau nom-nga. ¹⁷ Bu ñamalac bocke nanj

kêñ whiñ Kilisi, nañ yac anyalê bu Anötö kôm inñ tiwakuc su. Inñ hu lêtñ akwa siñ, ma sa ndê lêtñ tiwakuc. ¹⁸ Anötö dau kôm gêtñ hoñ dinañ ñandô sa. Yac neñ sac kac yac su yêc Anötö, magoc inñ kêtñ Kilisi sip nom meñ ma mbac ndu tu yac neñ sac-nga, dec hê wamba yac têtñ Anötö, ma kêmasañ lêtñ bu datigasuc inñ tiyham. Ma inñ kêtñ ñawaê ñayham pi inñ ndê lêtñ dinañ sip yac amanñ, bu ahoc asê têtñ lau. ¹⁹ Ma ñawaê ñayham dau bocdec. Anötö kêtñ Kilisi sip nom meñ, ma tu Kilisi-nga dec suc lau nom-nga si sac kwi, ma kêmasañ lêtñ bu sêmbu sêtêtñ inñ sêndi. Ma inñ kêtñ gwelenñ têtñ yac bu ahoc ñawaê dau asê têtñ lau nom-nga.

²⁰ Tu dinañ-nga dec yac akôm gwelenñ dau am Kilisi angô, gitôm Anötö dau sôm ndê yom têtñ mac sa yac whañsunñ. Ma yac atenñ mac am Kilisi angô, bu gauc nem yom pi gwelenñ atu nañ Kilisi kôm tu bu suc mac nem sac kwi ma hê wamba mac têtñ Anötö-nga, ma akôc yom dau sa. ²¹ Alic su nañ. Kilisi ndê sac mbasi, magoc Anötö kêtñ yac neñ sac ñagêyô hoñ pi inñ, tu bu nem yac sa-nga. Ma tu dinañ-nga asa nañ kêtñ whiñ Kilisi, nañ Anötö gêlic inñ bu ñamalac gitêtñ.

6

¹⁻² Anötö sôm yom bocdec bu:

Têm nañ aô galic ñayham bu wamwasinñ mac-nga, dec ganğô mac nem yom. Ma têtñ bêc nañ kamatinñ tidônñ bu wanem mac si, nañ gam mac sa. *[Ais 49:8]*

Aô wasôm têtñ mac bu têm kwahic dec-nga inñ Anötö ndê têm êmwasinñ ti nem yac si-nga. Tu dinañ-

nga yac lau nan akôm gwelen awhin Anötö, nan aten mac bu akôc Anötö ndê mwasiñ nambwa dom.

Pol hôc nawapac tu gwelen nawae nayham-nga

³Yac atec bu lau dan sêpu yac mba gwelen nawae nayham-nga e sêtec Anötö ndê yom. Tu dinan-nga dec yac ayob mba lêñ bu akôm giso dan dom. ⁴Gên nan yac akôm, nan whê sa bu yac Anötö ndê lau akiñ. Yac ahôc nawapac ti anshê nandê tidau-tidau kêgwiniñ yac, tigen ahu mba gwelen siñ dom, akôm ti atac pa su en. ⁵Lau sic yac, sêkên yac andöc gapocwalô, ma sêli dau sa tu yac-nga. Yac akôm gwelen atu, ma têm daêsam gên yô yac, ma yac ayêc bêc tanôñ dom. ⁶Magoc gwelen atu nan yac akôm, nan akôm ti mba nalôm nawasi, ma ti gauc nawa, akôc mba nalôm dôñ ma akôm mêtê nayham têñ lau hon. Nalau Dabuñ gêm gôliñ yac, ma yac asap mêtê atac whin lau-nga dôñ napan. ⁷Yac akôm gwelen dau na Anötö ndê naclai, ma asôm yom nandô en. Ma yac asap lêñ gitên dôñ, gitôm yac akôc wapa siñ-nga yêc aman danğa lu-lu bu andic siñ. ⁸Lau natô sênjalê bu yac aposel nandô, ma sêmpiñ yac ma sem nawae sa pi gwelen nan yac akôm. Ma natô sêpu ma sêngôliñ yom pi yac ti mba gwelen, ma sêsôm bu yac lau tasan. ⁹Natô sênjalê yac, ma natô sem gauc yac. Yac ahôc nawapac napan tôm bu ambac ndu, magoc mba, yac ambo tanli. Lau sic yac, magoc sic yac ndu dom. ¹⁰Gên hon dinan gitôm bu kôm yac nalôm nawapac, magoc ambo ti atac nayham napan. Yac atôm lau nalôm sawa, tigen yac am lau daêsam sa sêti lau ti lêlôm tu sêtap Anötö ndê mwasiñ sa-nga. Yac awêkain gên nom-nga dan

dom, magoc tu Kilisi-nga dec yac awêkainj gêñ honj tu puc yac gatunj dôñ-nga.

Pol tenj lau Korin-nga bu sêtoç si atac whinj asê

¹¹ Yac asôm mba yom honj tiawê têt mac lau Korin-nga, ma akêt mba ñalôm sambuc têt mac.

¹² Yac atôç têt mac bu yac atac whinj mac, tigenj mac atôç nem atac whinj yac-nga asê su dom. ¹³ Aô galic mac atôm anej balêkoc, dec wateñ mac bu akêt nem ñalôm sambuc têt yac, tôm yac akôm têt mac.

Pol kêt puc lau Korin-nga pi lau nanj sêkêt whinj dom

¹⁴ Anjô su nanj. Lau gitêt ti lau ñawê-nga oc sêwêkainj gêt danj sêwhinj lau ñasec-nga ti lau sac-nga dom. Tu dinanj-nga yac lau nanj dakêt whinj Yisu, nanj dayob bu dandic sôt dauñ dawhinj lau nanj sêkêt whinj dom, nanj dom. ¹⁵ Yomandô! Kilisi lu Belial* oc tôm dom bu sêkêt si ñalôm pitigenj tu gêt danj-nga. Ma ñgac nanj kêt whinj ma ñgac nanj kêt whinj dom, injlu si gauc kainj tigenj dom. ¹⁶ Ma lau nanj sem akinj Anötö bu sêndic sôt dau sêwhinj lau nanj sem akinj anötöi gwam, nanj inj gêt so sambuc. Bu yac lau dakêt whinj-nga datôm Anötö Tali Njatau ndê lôm dabunj. Anötö dau sôm yom pi ndê lau bocdec bu:

Aô oc wanjsêlêt ti wambo wawhinj ñac. Aô wati ñac si Anötö, ma ñac oc sêti anej lau. *[Lev 26:12]*

¹⁷ Tu dinanj-nga dec andic ahê lau nanj sêsap mêtê sac dôñ ñapanj, tôm Pômdau ndê yom nanj sêto yêç bocdec bu:

---

* **6:15:** Belial - Sadanj ndê ñaê danj.

Ahu ñac siñ ma andic ahê ñac. Amasec gêñ ñadômbwi dan dom, ma aö oc wakôc mac sa.
[Ais 52:11]

¹⁸ Ma Pômdau, Ñaclai Ñadau kêmatin yom tidôñ bocdec bu:

Aö oc wati mac Damam, ma mac ati aneñ balêkoc ñgac ti awhê. *[2 Sam 7:14]*

7

¹ O aneñ lau atac whin-ñga. Anötö kêmatin yom tidôñ bu kôc yac sa ñalêñ dinañ, ma tu dinañ-ñga dec danem dabuñ dañ, ma dandic ahê gêñ hon nañ oc kôm yac neñ ñamlic ma gatuñ ñadômbwi sa yêc in ñgô-ñga. Yomandô! Yac bu datôc Anötö ti datoc in sa ñapep, dec dandic dabin dañ e dasa neñ lêñ dabuñ eñ.

Lau Korin-ñga si ñawaê kôm Pol tac ñayham

² Yac aten mac bu gauc nem yac yêc mac nem ñalôm ti atac ñayham eñ. Ñgô su nañ. Yac akôm mêtê sac têñ lau dom, yac añsôñ lau si gauc dom, ma yac ambac-ambac yom lau tu bu akôc ñac si gêñ-ñga dom. Mba. ³ Gauc nem bu aö gato yom dinañ tu bu wamatôc mac-ñga dom. Tôm aö gasôm têñ mac muñ su, bu yac akêñ mba ñalôm ti atac whin têñ mac. Yac atac whin mac kêlêc, dec yac bu ambo tanli me ambac ndu awhin mac, oc ñayham. ⁴ Aö gasôm aneñ yom hon han têñ mac, ñahu bu aö gakêñ whin bu mac oc akôc sa. Ma aö gatoc mac nem waêm sa yêc lau ñatô ñgô-ñga. Mac nem ñawaê kôm aö lic pi ma ñalôm tigahô. Ñawapac daêsam kêsâlê yac ahuc, magoc yac gauc gêm mac, dec kôm yac atac ñayham atu andô.

⁵ Têñ ndoc yac ahôc asê gameñ Masedonia-nga, nañ ñawapac daêsam tap yac sa. Lau sêkêñ kisa yac ñandô, ma yêc yac mba ñalôm atôc daun atu. Tu dinañ-nga dec ñasawa mba bu yac añwhañ daun. ⁶ Magoc Anötö, nañ gêm malô lau ti ñalôm ñawapac, nañ kêkinñ Taitus mbu têtñ yac, dec kôm yac mba ñalôm tighô. ⁷ Ma Taitus gic miñ pi mac, ma whê sa bu mac nem lêtñ gêm malô inñ ndê ñalôm. Inñ sôm bu mac añyalê nem giso ma apu daôm, ma whê sa bu mac gauc gêm aô ñapañ, ma tamkwê bu alic aô tiyham. Bocdinañ yac mba ñalôm tighô tu alic inñ-nga, ma tu añgô inñ ndê yom pi mac-nga. Yom honñ dinañ kôm aô atac ñayham atu andô.

⁸⁻⁹ Têñ ndoc aô gañgô bu bapia nañ gato têtñ mac, nañ kôm mac nem ñalôm ñawapac, dec kasahê yham dom tu gakêñ bapia dau têtñ mac-nga. Magoc aneñ bapia kêtñ wapac mac ñapañ dom, ma bocdinañ kwahic dec aô atac ñayham pi gêtñ dau. Aô atac ñayham tu gakêñ ñawapac têtñ mac-nga dom, magoc tu ñawapac dau whê nem gauc sa pi nem giso e am daôm kwi. Ñalêtñ dinañ dec ñawapac nañ aô gakêñ têtñ mac, nañ kêkuc Anötö ndê atac whiñ. Ma yom nañ yac ato têtñ mac, nañ kôm mac atisac dom, magoc gêm mac sa. ¹⁰ Têm ñatô Anötö gêlic ñayham bu yac dahôc ñawapac tu bu yac tanyalê yac neñ sac ma danem daun kwi-nga. Ñawapac kainñ dinañ oc dalic sac dom, ñahu bu inñ gêm yac sa tu datap Anötö ndê mwasiñ nem yac si-nga sa. Yac bu dahôc ñawapac nom-nga ñambwa ma danem daun kwi dom, dec yac oc gacgeñ dambo lêtñ dandiñañ-nga.

¹¹ Mac añyalê su bu ñalôm ñawapac nañ mac añsahê, nañ kêkuc Anötö ndê atac whiñ, ma gêm

ņandô bocdec. Têņ ndoc aneņ bapia whê mac nem gauc sa pi nem giso, dec kôm mac asô ma atôc daôm. Ma bocdinaņ mac akôc gauc ņaņga pi lêņ bu amatôc giso dinaņ, ma amasaņ tisolop. Mac akêņ daôm sambuc tu akôm bocdinaņ, tu bu atôc asê bu mac atec lêņ sac. Gêņ hoņ naņ mac akôm tu amatôc gêņ dau-ņga, naņ tôte asê bu giso daņ yêc mac-ņga dom. ¹² Yêc aneņ bapia aô gato yom pi ņamalac naņ kôm giso, ma gato pi ņamalac naņ giso dau kêņ wapac iņ. Magoc bapia dau iņ ņahu andô dinaņ dom. Aô gato tu bu watôc asê yêc awê, bu mac akêņ daôm sambuc tu asôc yac mba yom ņapu yêc Anötö aņgô-ņga.

¹³ Yac aņgô ņawaê bu mac am daôm kwi ma akôm gêņ hoņ dinaņ, dec kôm yac mba ņalôm tigahô. Ma gêņ daņ whiņ kôm yac atac ņayham, naņ Taitus gic miņ bu têtņ ndoc iņ hôt asê mac, naņ mac akôc iņ sa ti atac ņayham, dec kôm iņ ndê ņalôm timalô. ¹⁴ Muņ-ņga aô gatoc mac nem waêm sa têtņ Taitus. Ma kwahic dec iņ kêyalê bu yom naņ aô gasôm pi mac iņ yomandô, dec kôm aô mayañ dauņ dom. Mac aņyalê bu yom hoņ naņ yac asôm têtņ mac, iņ yomandô eņ, ma ņalêņ tigen yom naņ yac asôm tu ampिņ mac-ņga, naņ Taitus tap sa bu yomandô bocdinaņ. ¹⁵ Têtņ ndoc iņ hôt asê mac, naņ mac akôc iņ sa ņalêņ ņayham, ma iņ gêlic bu mac apu daôm ti atôc Anötö, dec asôc yac mba yom ņapu. Bocdinaņ ndoc bocke iņ gauc gêm mac nem lêņ dinaņ, dec kôm iņ atac whiņ mac kêlêc su. ¹⁶ Ma aô Pol gaņgô su bu mac aņkuc lêņ solop, dec gakêņ whiņ bu mac oc asap lêņ dinaņ dôņ ņapaņ. Ma tu dinaņ-ņga aô atac ņayham atu.

8

Lau Korin-nga sic awa sa tu sênem lau sêkêḅ whiḅ-ḅga ḅatô sa

¹ O asidôwai. Yac bu awê mac nem gauc sa pi lêḅ naḅ Anötö ndê mwasinḅ gêm ḅandô yêc lau sêkêḅ whiḅ-ḅga naḅ sêmbô gamenḅ Masedonia-ḅga.

² ḅac lau ḅalôm sawa, ma ḅawapac atu-tu daêsam kêgwiniḅ ḅac, magoc sêmbô ti atac ḅayham ma sic awa daêsam sa tu sênem lau sêkêḅ whiḅ-ḅga ḅatô sa-ḅga. ³ Aô wasôm yomandô têḅ mac, bu awa hoḅ naḅ sêtap sa, naḅ sêkêḅ. Magoc awa tigenḅ dinaḅ dom. Inḅ naḅ bu yob ḅac-ḅga, naḅ sêkêḅ ḅatô gi whiḅ. Yac akac ḅac bu sêkôm bocdinaḅ dom. Mba. ⁴ ḅac dau sêlic gwelenḅ dinaḅ bu gêḅ ḅayham kêlêc, dec sêtenḅ yac ḅapaḅ bu sênem gwelenḅ dau sêwhiḅ gôlôwac dabuḅ ḅatô, tu bu sênem Anötö ndê lau dabuḅ Jerusalem-ḅga naḅ sêpônḅda dau, naḅ sa. ⁵ Gêḅ ḅamata-ḅga ḅac sêkêḅ si ḅalôm sambuc têḅ Pômdau, ma têḅ yac bocdinaḅ. Lêḅ dau kêkuc Anötö ndê atac whiḅ. Yac gauc gêm bu Anötö ndê mwasinḅ oc nem ḅandô yêc ḅac, magoc tanḅkwê ḅandô atu kainḅ dinaḅ dom.

⁶ Têḅ têm Taitus mbo whiḅ mac, naḅ inḅ gic hu gwelenḅ dinaḅ ma mac ac awa ḅatô sa su. Tu dinaḅ-ḅga yac akac inḅ bu mbu têḅ mac loc, ma kôm gwelenḅ dau whiḅ mac e pacndê. ⁷ Yac anḅyalê su bu mac akôm nem gêḅ hoḅ ḅalêḅ ḅayham. Mac akêḅ whiḅ ḅaḅga, asôm yom ḅayham, ma anḅyalê ḅawaê ḅayham ḅapep. Mac akêḅ daôm sambuc tu anem akiḅ Anötö-ḅga, ma mac atac whiḅ yac kêlêc. Bocdinaḅ akôm gwelenḅ andic awa sa-ḅga dinaḅ anḅkuc nem lêḅ ḅayham dinaḅ. ⁸ Aô bu wakac mac

bu akôm gêñ dinan̄ dom. Mba. Aö bu walic bu mac nem mêtê atac whiñ-nga in̄ mêtê ñandô nan̄ tap lau sêkêñ whiñ-nga ñatô si sa, me mba.

⁹ Bu mac an̄jalê Pômdau Yisu Kilisi ndê lêñ êmwasiñ yac-nga. In̄ gêñ hon̄ ñadau, magoc in̄ hu in̄ ndê ñaclai ti ñawasi atu hon̄ siñ, ma sip nom meñ gitôm ñamalac ñambwa. In̄ kôm dau gitôm ñgac ñalôm sawa, tu bu mac atap Anötö ndê mwasiñ nem mac si-nga sa, dec ati lau ti lêlôm.

¹⁰ Têñ yala akwa mac lau ñamata-nga bu atôc asê bu mac atac whiñ ndu andô bu anem lau Jerusalem-nga sa, ma mac ac awa ñatô sa. Kwahic dec aö bu watôc aneñ gauc têñ mac pi lêñ ñayham bu andic bata gwelen̄ dau-nga. ¹¹ Mac ac hu gwelen̄ dau ti atac ñayham atu, ma bocdinañ kwahic dec andic bata gwelen̄ dau ñalêñ tigeñ, ma ti nem ñalôm sambuc eñ. Mac bu atôm bu akêñ awa atu, dec akêñ. Ma bu mba, nan̄ akêñ tôm Anötö kêmwasiñ mac. ¹² Bu lau ñalôm sawa oc tôm dom bu sêkêñ atu. Bocdinañ gêñ bocke nan̄ mac atôm bu akêñ, nan̄ akêñ ti atac whiñ ma ti nem ñalôm sambuc, dec Anötö oc lic ñayham.

¹³ Yac bu akac mac bu akêñ gêñ daêsam bu anem lau ñatô sa, e mac daôm ati lau ñalôm sawa lec dom. Mba. Yac atac whiñ bu Anötö ndê mwasiñ nem yac hon̄ sa tôm ndi. ¹⁴ Kwahic dec mac atap gêñ daêsam sa, ma bocdinañ mac atôm bu anem lau nan̄ sêpôn̄da dau, nan̄ sa. Ma mboe tiñambu ñac oc sêtap daêsam sa, ma sênem mac sa têñ ndoc mac apôn̄da daôm. Ñalêñ dinan̄ dec Anötö ndê mwasiñ oc nem yac hon̄ sa tôm ndi. ¹⁵ Gauc nem lau Israel-nga nan̄ sic †mana sa yêc gameñ sawa, tôm sêto yêc

bocdec bu:

Lau naŋ sic gêŋ ŋagec sa, naŋ sêpônda dau dom,
ma lau naŋ sic gêŋ daêsam sa, naŋ si gêŋ hôc
gêlêc dom. *[Eks 16:18]*

Taitus ti lau ŋatô oc sêtêŋ malac Korin sêndi

¹⁶ Aö gam danŋe Anötö bu inŋ kêŋ gauc sip Taitus ndê ŋalôm bu nem mac sa, gitôm inŋ kêŋ gauc kainŋ tigenŋ têtê aö. ¹⁷ Bu yac andac Taitus bu mbu têtê mac loc, ma inŋ gêlic ŋayham. Magoc inŋ oc loc tu yac andac inŋ-ŋga lec dom. Inŋ dau atac whinŋ ŋandô bu lic mac tiyham. ¹⁸ Ma yac neŋ asidôwa danŋ, naŋ lau sêkêŋ whinŋ-ŋga hoŋ yêc gameŋ dindec sêmpinŋ inŋ tu inŋ ndê gwelenŋ ŋawaê ŋayham-ŋga, naŋ yac bu aŋkinŋ inŋ whinŋ Taitus loc. ¹⁹ Inŋ ŋac dinaŋ, gôlôwac dabuŋ sêŋyalinŋ inŋ sa bu êŋsêlêŋ whinŋ yac, ma yac akôc awa naŋ lau sêkêŋ whinŋ-ŋga sic sa, ma akêŋ têtê lau Jerusalem-ŋga. Gwelenŋ dau, yac akôm tu bu atoc Pômdau sa-ŋga, ma bu atôc asê bu yac atac whinŋ bu anem lau ŋalôm sawa sa. ²⁰ Magoc yac atec bu lau danŋ sêŋgôlinŋ yom pi yac tu awa dinaŋ-ŋga. ²¹ Bocdinaŋ dec yac ayob dauŋ ŋapep bu akôm giso danŋ yêc Pômdau me yêc ŋamalac aŋgô-ŋga dom. ²² Ma yac bu aŋkinŋ yac neŋ asidôwa danŋ tiyham têtê mac loc, whinŋ ŋac lu dinaŋ. Gêŋ hoŋ naŋ yac akêŋ sip inŋ amba, naŋ kôm ŋapep eŋ, dec tôc asê bu inŋ kêŋ ndê ŋalôm sambuc tu nem akinŋ Anötö-ŋga. Inŋ ŋgô ŋawaê pi mac su, dec kôm inŋ ndê atac pa su, ma inŋ atac whinŋ bu têtê mac loc.

²³ Lau ŋatô bu sêndac bata lau tö dinaŋ, dec awhê sa têtê ŋac bu Taitus kôm gwelenŋ ŋawaê ŋayham-ŋga whinŋ aö, dec galic ŋayham bu waŋkinŋ inŋ têtê mac loc bu nem akinŋ mac. Ma awhê sa bu

asidôwai lu dinaŋ sem gôlôwac dabuŋ hoŋ aŋgô, ma sêkôm gwelenŋ ŋaŋga bu sêkôm Kilisi ndê waê tiapa. ²⁴ Bocdinaŋ têtŋ ndoc yac neŋ asidôwai tö dinaŋ sêhôt asê mac, naŋ akôt ŋac sa ŋapep, tu bu atôt nem mêtê atac whiŋ-ŋga yêc awê têtŋ ŋac. Ma lau sêkêtŋ whiŋ-ŋga hoŋ oc sêŋyalê bu yac apo mac waêm sa ŋambwa dom.

9

Yom ŋatô pi gwelenŋ sêndic awa sa-ŋga

¹ Oc tôm dom bu wato yom daêsam pi mac nem gwelenŋ andic awa sa tu anem Anötö ndê lau dabuŋ sa-ŋga. ² Ŋahu bu aö kayalê su bu mac atac whiŋ ndu andô bu akôm gêtŋ dau, ma tu dinaŋ-ŋga dec gapo mac nem waêm sa têtŋ lau Masedonia-ŋga. Aö gasôm têtŋ ŋac bocdec bu, “Ŋac lau gamenŋ Akaya-ŋga dinaŋ, ŋac atac whiŋ ŋandô bu sênem yac neŋ asidôwai sa, ma sic hu gwelenŋ sêndic awa sa-ŋga têtŋ yala akwa.” Lau Masedonia-ŋga sêngô mac nem ŋawaê dec kêgilí ŋac si daêsam bu sêndic awa ŋatô sa sêwhiŋ. ³ Magoc aö bu waŋkiŋ yac neŋ asidôwai tö dinaŋ sêtêtŋ mac sêloc, bu sênem mac sa bu andic bata gwelenŋ awa-ŋga dinaŋ gwananŋ. Ŋahu bu yac apo mac waêm sa ma asôm bu mac atac whiŋ gwelenŋ dau, ma mac bu akôm yac mba yom ŋandô sa dom, dec oc yham dom. ⁴ Lau Masedonia-ŋga ŋatô bu sêwhiŋ aö sêloc, ma sêlic bu mac akôm gêtŋ dau ŋandô sa dom, dec oc kêtŋ maya mac. Ma oc kêtŋ maya aö bocdinaŋ, bu aö gakêtŋ whiŋ bu mac oc akôm, magoc akôm dom. ⁵ Tu dinaŋ-ŋga aö galic ŋayham bu waŋkiŋ asidôwai tö dinaŋ sêmunŋ aö, bu sêndic bata gwelenŋ dau sêwhiŋ

mac. Mac asôm tidôn bu andic awa sa tu amwasin lau ñalôm sawa, bocdinañ akôm. Aö gatec bu wahôc asê ma wakac mac bu andic dabiñ gêñ dau. Bu bocdinañ, mac oc akêñ ti nem ñalôm sambuc dom. Andic sa gwanañ, ma ti nem ñalôm sambuc.

Dakêñ gêñ ti ñalôm sambuc eñ

⁶ Gauc nem yom bocdec bu. Asa nañ sô gêñ ñawhê daêsam, nañ oc tap ñandô daêsam sa. Ma asa nañ sô gêñ ñandôlu, nañ oc tap ñandô daêsam sa dom. Yom dau hêganôn lêt dakêñ gêñ-nga. ⁷ Anötö tac whiñ lau nañ sêkêñ gêñ ti si ñalôm sambuc. Yac bu dakêñ ti atac lu-lu, me tu sêkac yac-nga, dec oc tap Anötö ndê atac whiñ sa dom. Bocdinañ iñ lêt solop bu yac tigen-tigen dakêñ gêñ tôm yac neñ ñalôm kac yac. ⁸ Ma Anötö dau gitôm bu êmwasiñ mac ña gêñ daêsam. Ma bocdinañ bêc hoñ mac oc apônnda daôm tu gêñ dan-nga dom, ma oc atôm bu akôm gêñ daêsam tu anem lau ñatô sa-nga. ⁹ Gauc nem yom pi ñgac mwasiñ, nañ sêto yêc bocdec bu:

Iñ gic sam iñ ndê gêñ bu êmwasiñ lau ñalôm sawa. Ma iñ ndê lêt gitêñ ña-ñandô oc yêc ñapan. [BW 112:9]

¹⁰ Gauc nem bu Anötö, nañ kêt gêñ ñawhê têt lau sêsô gêñ-nga, ma kêt gö têt lau tu sêneñ-nga, nañ gitôm bu kêt gêñ daêsam têt mac tu amwasin lau ñalôm sawa-nga. Ma iñ oc kôm mac nem lêt gitêñ anem lau sa-nga nem ñandô daêsam. ¹¹ Anötö oc êmwasiñ mac ña gêñ daêsam, ma mac oc atôm bu anem lau sa êñlêc. Ma lau daêsam oc sênem danje Anötö tu awa nañ mac ac sa bu yac akêñ têt lau Jerusalem-nga nañ sêpônnda dau.

¹² Yomandô. Awa naŋ mac bu andic sa, naŋ oc nem Anötö ndê lau dabuŋ naŋ sêpônda dau, naŋ sa. Ma gêŋ atu daŋ whiŋ. Lau daêsam oc atac ŋayham atu ma sênem danŋe Anötö êŋlêc tu mac-ŋga. ¹³ Mac ahoc yom asê ma asôm bu mac akêŋ whiŋ ŋawaê ŋayham pi Kilisi, ma bu danŋam wambu iŋ. Ma gêŋ naŋ mac akêŋ bu anem lau Jerusalem-ŋga dinaŋ ma lau ŋatô sa-ŋga, naŋ tôc asê bu mac nem yom iŋ yomandô. Ma lau dau oc sêmpinŋ Anötö tu mac nem lêŋ ti sakiŋ dinaŋ-ŋga. ¹⁴ Ŋac oc sêŋyalê bu Anötö ndê mwasiŋ kôm gwelenŋ yêc mac nem ŋalôm. Ma ŋac oc atac whiŋ mac ŋandô ma gauc nem mac ŋapaŋ yêc ŋac si mbec ŋalôm. ¹⁵ Oyaê. Mwasiŋ naŋ Anötö kêŋ têŋ yac ŋambwa iŋ gêŋ atu andô, hôc gêlêc gêŋ hoŋ su. Tu dinaŋ-ŋga danem danŋe iŋ ŋapaŋ.

10

Pol whê ndê lêŋ sa

¹ Lau ŋatô sêsec aö ma sêsôm yom bocdec bu, “Pol, iŋ ŋgac kaiŋ daŋ. Têŋ ndoc iŋ mbo whiŋ mac, naŋ iŋ töc dau bu sôm yom ti ŋaŋga têŋ mac, magoc têŋ ndoc iŋ hu mac siŋ, naŋ iŋ ndê ŋalôm pêŋ dôŋ ma to yom ŋaŋga sip iŋ ndê bapia têŋ mac.” Aö Pol bu waŋkuc Kilisi ndê lêŋ malô kêgwiniŋ dau-ŋga, ma wandac mac bu mac akôc gauc kaiŋ tigenŋ pi aö, me mba? ² Aö watenŋ mac bu akôc gauc pi yom dau, ma amasaŋ nem ŋalôm tisolop muŋ su naŋ. Ma bocdinaŋ têŋ ndoc aö watêŋ mac waloc, naŋ gêŋ daŋ oc yêc bu wasôm yom ŋaŋga pi-ŋga dom. Tigenŋ aö bu waloc ma watap sa bu lau ŋatô gauc gêm bu yac aŋkuc lau nom-ŋga si mêtê, dec

aõ oc wakêḡ gêli ḡac dom. ³ Yomandô yac ambo nom, magoc yac ac siḡ tôm lau nom-ḡga sic dom. ⁴ Ma yac mba wapa siḡ-ḡga iḡ gitôm lau nom-ḡga si wapa sêndic siḡ-ḡga dom. Mba. Yac akôc Anötö dau ndê ḡaclai bu andic siḡ, ma bu asen ḡacyo si tunbôm ḡaḡga hoḡ su. ⁵ Gauc ti yom tasan hoḡ, ma lau hoḡ naḡ sêtoc dau sa ma sêkêḡ kisa Anötö, ma sêlhac lau ahuc tu bu sêḡyalê Anötö ti ndê yom dom, naḡ yac akôc Anötö ndê ḡaclai bu asen ḡac su. Gauc sac-sac hoḡ, naḡ yac akwê dôḡ yêc-ḡga, tu bu akêḡ gauc hoḡ sôc Kilisi ḡapu-ḡga. ⁶ Têḡ ndoc yac aloc, naḡ yac oc akêḡ ḡagêyô têḡ lau daḡgapêc-ḡga hoḡ. Bocdinaḡ kwahic dec yac asôm têḡ mac bu amasaḡ nem ḡalôm, ma asôc Kilisi ndê yom ti yac mba yom hoḡ ḡapu.

⁷ Mac nem lau ḡatô sêtoc dau sa, ma gauc gêm bu ḡac tawasê sêti Kilisi ndê. Am bu ḡamalac kainaḡ dinaḡ, dec wasôm têḡ am bu kôc gauc ḡapep pi gêḡ naḡ yêc awê, ma am oc êmyalê bu yac ati Kilisi ndê, atôm am. ⁸ Ma mboe mac gauc gêm bu têm daêsam yac apo daḡ mba waêḡ sa tu ḡaclai naḡ Kilisi kêḡ têḡ yac, dec kêyalinaḡ yac sa ati aposel. Aõ oc mayanaḡ daḡ tu yom dinaḡ-ḡga dom. ḡahu bu Kilisi kêḡ ḡaclai dau têḡ yac tu bu aḡgwiniḡ mac-ḡga dom, magoc tu bu apuc mac dôḡ-ḡga. ⁹ Aneḡ bapia ḡatô, naḡ gato têḡ mac mun su, naḡ ḡahu dau dinaḡ. Aõ gato tu wakôm mac atôc daôm-ḡga dom. ¹⁰ Bu lau ḡatô sêsôm yom pi aõ bocdec bu, “Pol to yom ḡaḡga daêsam sip iḡ ndê bapia, tu kêḡ wapac yac-ḡga. Tigeḡ têḡ têm iḡ dau meḡ kalhac yac aḡôḡ-ḡga, naḡ dalic iḡ gitôm ḡgac ti ḡaclai atu dom, ma iḡ sôm yom ḡaḡga dom.” ¹¹ Mac lau naḡ

asôm yom kainɔɔ dinanɔ pi yac, nanɔ ayob daôm. Bu têtɔ ndoc yac bu ahôc asê mac, nanɔ mac oc alic bu gêtɔ nanɔ yac oc akôm, nanɔ oc êɔkuc yom nanɔ ato sip bapia.

Pol ndê ɔahu po dau waê sa-ɔga

¹² Yac atec bu atoc daunɔ sa tôm aposel tasanɔ sêkôm, me anem dôhônɔ mba lêtɔ ma ɔac si lêtɔ. Bu aposel tasanɔ dinanɔ sêtoc dau sa, ma gauc gêm bu lau danɔ si lêtɔ gi tap ɔac si sa dom. Ma bocdinanɔ ɔac sem dôhônɔ dau si lêtɔ whinɔ ɔac dau si lêtɔ. ɔac si gauc dinanɔ solop dom. ¹³ Yac atôm dom bu apo daunɔ mba waêtɔ sa tôm ɔac lau dau sêkôm, magoc apo daunɔ sa tu gwelenɔ nanɔ Anötö kêtɔ têtɔ yac-ɔga. Bu Anötö dau kêyalinɔ gameɔ sa bu yac akôm gwelenɔ ɔawaê ɔayham-ɔga ambo, ma yac akôm gwelenɔ dau e akôm yêc mac nem gameɔ whinɔ. ¹⁴ Yomandô. Yac akôm gwelenɔ ma ahoc ɔawaê ɔayham pi Kilisi asê e meɔ têtɔ mac nem gameɔ. Yac bu akôm bocdinanɔ dom, dec oc tôm dom bu yac apo daunɔ sa tu mba gwelenɔ-ɔga. ¹⁵ Ma yac atec bu apo daunɔ sa tu gwelenɔ nanɔ lau ɔatô sêkôm-ɔga. Yac akêtɔ batanɔ bu mac nem akêtɔ whinɔ oc êɔsôwec tiatu, ma tu dinanɔ-ɔga gwelenɔ nanɔ yac akôm awhinɔ mac, nanɔ ɔa-ɔandô oc êɔsôwec tiatu bocdinanɔ. ¹⁶ ɔalêtɔ dinanɔ yac oc atôm bu anem mêtê lau ɔatô, nanɔ si gameɔ yêc mac nem ɔa-ɔambu-ɔga. Yac bu anem mêtê lau wakuc, ɔahu bu yac atec bu apo daunɔ sa pi lau ɔatô si gwelenɔ ɔa-ɔandô.

¹⁷ Anenɔ lêtɔ wapo daunɔ sa-ɔga kêkuc Anötö ndê yom nanɔ sêto yêc bocdec bu:

Asa nan bu po dau sa, nan po dau sa tu Pômdau-
 nga en. *[Jer*
9:24]

¹⁸ Bu ñamalac nan po dau sa tu dau ndê lêñ-nga,
 nan Anötö gêlic bu yham dom. Magoc ñamalac nan
 Pômdau po in sa, nan Anötö oc lic in ñayham.

11

Pol ndê puc pi aposel tasan

¹ Mboe lau ñatô sêlic anen yom gitôm yom gauc
 mbasi-nga. Magoc aö bu wasôm yom ñatô tiyham,
 ma gakên whin bu mac oc alic aö sac dom. ² Bu
 Anötö kac anen ñalôm bu wanem lêmun mac, ma
 wayob mac ati Kilisi ndê lau solop. Aö galic mac
 atôm aö atuñwê ñayham dan, nan kamatin yom
 whin ñgac dan bu nem. Tu dinan-nga dec gakôc
 gauc ñanga pi in bu wayob in ñapep bu sa ndê lêñ
 ñawasi ma mbo whin ñgac dan dom e nem ndê
 ñgac solop. Ma ñgac dau in Kilisi. ³ Kwahic dec
 mac asap Kilisi dôñ ti nem ñalôm ñawasi. Tigen
 aö gatöc daun bu mboe lau tasan ñatô oc sêmen
 ma sêtim yom mac bu ahu mac nem lêñ dinan
 sin, tôm mboc tasan ñadau men ma tim yom Ewa.
⁴ Bocke? Lau ñatô bu sêhóc asê mac ma sênem mêtê
 pi Yisu, magoc ñac si yom pi in so yom ñandô nan
 yac ahoc asê pi in, dec mac oc akôm sake? Aö gatöc
 daun bu mboe mac oc gauc nem yom daêsam dom,
 oc akôc ñac si yom sa ñagahô en. Mac akôc Ñalau
 Dabun su, magoc lau ñatô bu sêmen ma sêkac mac
 bu akôc ñalau dan dau-nga, me sêhoc ñawaê ñayham
 asê nan so yac mba, dec aö gatöc daun bu mboe
 mac oc akôc sa en. ⁵ Mac alic lau tasan dinan bu

apospel nandô, a? Nac si asa hóc gêlêc aö su? ⁶ Aö ngac nayham tu wasôm yom ti gauc atu-tu-nga dom, magoc aö kayalê Anötö ti ndê yom. Ma gêñ hon nan aö gakôm, nan tu bu wawhê Anötö ti ndê yom sa tiawê têñ mac.

⁷ Têñ ndoc aö gahoc Anötö ndê nawê nayham asê têñ mac, nan aö tanjkwê mac dom, magoc kagwinij daun ma gakôm gwelen tu wakôm kwan daun-nga. Aö kakuc lêñ dau, tu bu watoc mac sa ma wanem mac sa-nga. Bocke? Anenj lêñ dinanj inj so, a? ⁸ Gôlôwac dabunj gameñ natô-nga sêkênj gêñ tu sêpuc aö dôñ-nga. Nalênj dinanj gitôm aö gam kanj nac si gêñ tu wanem akind mac-nga. ⁹ Ma têñ ndoc aö gambo gawhinj mac ma gapônda gêñ danj, nan gateñ mac nem namalac danj bu nem aö sa dom. Magoc asidôwai nanj sêmenj akênj Masedonia sem aö sa. Aö gayob neñ lêñ honj tu bu wakênj nawapac têñ mac dom, ma oc wanjuc lêñ tigenj dinanj. ¹⁰⁻¹¹ Mac gauc gêm bocke? Aö kakuc lêñ dinanj nahu bu aö tac whinj mac dom, a? Mba! Anötö dau kêyalê bu aö atac whinj mac ndu andô. Aö gapo daun sa tu anenj lêñ gakôm gwelenj naôli mbasi-nga, ma gwelenj bocke nanj aö bu wakôm wawhinj mac lau gameñ Akaya-nga, nan wanjuc lêñ tigenj dinanj napanj. Kilisi dau ndê yom nandô yêc anenj nalôm, dec gasôm yom dau.

¹² Aö tanjkwê mac bu anemlhi aö tu gwelenj nawê nayham-nga dom, ma oc wakôm bocdinañ napanj. Aö gatec bu wakênj nasawa têñ lau nanj sêkôm gwelenj tu sêkôc awa-nga, bu sêtoc dau sa ma sêsôm bu nac si lêñ gwelenj-nga gi tap yac mba sa. ¹³ Lau kainj dinanj, nac aposel tasanj. Nac si gwelenj

ɲandô bu sêtim yom lau. Bu ɲac sêsiɲ si mêtê tasan kwi, ma sem Kilisi ndê aposel ɲandô aɲgô. ¹⁴ Asô tu aneɲ yom dinaɲ-ɲga dom, bu Sadaɲ dau muɲ apu lêɲ tasan dinaɲ ma gêm aɲela ɲawê-ɲga aɲgô. ¹⁵ Bocdinaɲ iɲ ndê lau akiɲ bu sênem lau gitêɲ naɲ sem akiɲ Anötö, naɲ aɲgô, dec oc kôm yac dasö dom. Magoc tiɲambu ɲac oc sêtap ɲagêyô sa tu si lêɲ sac dinaɲ-ɲga.

Pol hôc ɲawapac daêsam

¹⁶ Aö wateɲ mac tiyham bu alic aö tôm ɲac gauc mba-ɲga dom. Magoc aö bu wapo dauɲ sa pi ahic tiyham tôm ɲac lau tasan dinaɲ sêkôm. Ma mac bu alic aneɲ yom gitôm ɲac gauc mba-ɲga ndê, naɲ akôc aö sa tôm mac akôc lau gauc mba dinaɲ sa. ¹⁷ Aö kayalê bu yom naɲ aö bu wasôm tu wapo dauɲ sa-ɲga, naɲ kêkuc Pômdau ndê lêɲ dom, magoc aö gasôm kakuc lau gauc mbasi si lêɲ. ¹⁸ Aêc. Lau tasan dinaɲ sêɲkuc lêɲ nom-ɲga ma sêpo dau waê sa, dec aö bu wapo dauɲ sa bocdinaɲ. ¹⁹ Mac lau ti gauc atu, a? Bocke dec mac alic ɲayham bu akôc lau gauc mbasi-ɲga sa sêmba sêwhiɲ mac? ²⁰ Yomandô. ɲac lau tasan dinaɲ sêɲgwiniɲ mac e ati lau akiɲ ɲambwa, sêmbac yom mac bu sêɲgaho mac nem gêɲ su, sêɲsôɲ mac nem gauc e asôc ɲac ɲapu, sêtoc dau sa têtɲ mac, ma sêhôt mac mayam su, tigeɲ mac akôc ɲac sa. ²¹ Mac gauc gêm bocke? Yac mayan dauɲ bu yac lau licwalô mba dec aɲkuc lau dau si lêɲ dom, a? Lau gauc mbasi-ɲga dinaɲ sêpo dau sa tu ɲac si lêɲ-ɲga ti atac pa su. Bocdinaɲ kwahic dec aö bu waɲkuc ɲac si lêɲ dinaɲ wawhiɲ. ²² ɲac sêpo dau sa bu ɲac lau †Hibru, a? Aö Hibru bocdinaɲ. ɲac

lau Israel-nga, a? Aö bocdinañ. Ñac Abraham ndê wakuc ñac? Aö bocdinañ. ²³ Ñac sêsôm bu ñac sem akiñ Kilisi, a? Aö kayalê bu mac oc alic aneñ yom tòm ñgac ñagulu kêñsôn ñañ ndê, magoc aö wasôm têtñ mac bu aö gam akiñ Kilisi ma gakôm gwelen ñawaê ñayham-nga gahôc gêlêc ñac su. Lau sêkên aö gandöc gapocwalô, sic aö basô, ma têtñ daêsam kêpiñ bu wambac ndu tu gam akiñ Kilisi-nga. Ma ñac lau dau? Mba. ²⁴ Lau bata Israel-nga sêmatôc aö tidim 5, ma tòm têtñ matôc-nga 5 dinañ sêhi aö tidim 39* ña po nañ sem bocbiñ. ²⁵ Ñac sic aö ña sô tidim töt. Sêtuc aö ña-hoc tidim tigeñ. Aö gapac wañ tidim töt, ma gapoc gwêc sawa tòm ôbwêc ñañ ma acsalô ñañ. ²⁶ Aö ga gameñ ga gameñ ñapañ ma gandöc sic teñ dom. Ma ñawapac ñatô nañ gahôc whiñ, nañ bocdec. Aö galom bu hêc ñasambac atu, ma gambo gwêc têtñ têtñ sac. Lau kañ sêkôm aö ñayom, ma aö gatap kisa sa yêc aö ñañ neñ lau Israel-nga ma yêc ñlau gameñ apa-nga, ma yêc lau malac atu-tu-nga ma lau malac saun-saun-nga, ma yêc asidôwai tasan bocdinañ. Gêñ hoñ dinañ gitôm bu señ aö su, magoc mba. ²⁷ Aö gakôm gwelen ti gahôc ñawapac atu ñapañ. Têtñ daêsam aö gayêc bêc ñapep dom, gêñ yô a ö, bu yô aö, gambo ñamlic ñalhuc, ma gapônda ñakwê. ²⁸ Wapac hoñ dinañ kêsalê aö ahuc. Ma gêñ ñañ tiyham kêñ wapac aö tòm bêc hoñ, nañ bocdec bu. Aö gitôm dom bu wañlhiñ lau sêkên whiñ Kilisi-nga ñañ siñ, tigeñ gauc gêm ñac ñapañ. ²⁹ Ñamalac ñañ bu ndê kêñ

* **11:24:** Lau Israel-nga si yomsu ñañ (Diut 25:3) sôm bu sêhi ñamalac giso ña-po sêhêc gêlêc tidim 40 dom. Bocdinañ lau bata Israel-nga bu sêmatôc ñamalac ñañ, nañ sêhi in tidim 39 bu sêñgîl yomsu dau ñadôhôn dom.

whiŋ ɲaŋga dom, dec oc wahêgo dauŋ tu iŋ-ɲga e aneŋ licwalô pacndê. Ma gêŋ lêtôm-ɲga bu kôm ɲamalac daŋ peŋ sip sac ɲalôm, dec aô oc atac ɲandê pi gêŋ dinaŋ.

³⁰ Aô gateg bu wapo dauŋ sa, magoc aô bu wakôm, dec wasôm yom pi gêŋ naŋ tôc asê bu aô ɲgac licwalô mba-ɲga. ³¹ Anötö kêyalê bu aô kasau dom. Iŋ Pômdau Yisu Damba, ma yac tac waê bu tampiŋ iŋ tôc bêc hoŋ.

³² Têŋ ndoc aô gambo malac Damaskas, naŋ gôliŋwaga naŋ yob malac dau mbo Kiŋ Aretus ɲapu, naŋ gic atu iŋ ndê lau siŋ-ɲga bu sêyob gatam malac-ɲga hoŋ tu sêkôc aô dôŋ-ɲga. ³³ Magoc mba. Asidôwai sêkêŋ aô gasip sambec sô daŋ, ma sêŋwhaŋ aô gasip yêc gatam atu daŋ yêc malac dau ɲatuŋbôm ɲadômbwê-ɲga ma galhô ga.

12

Pol gêlic undambê ɲagatu

¹ Mêtê dapo dauŋ waêŋ sa-ɲga oc kêŋ ɲayham daŋ têtŋ yac dom. Magoc aneŋ ɲalôm kac aô, dec oc wapo dauŋ sa ma wandic têku yom, ma wasôm yom pi gêŋ ɲagatu, ma pi gêŋ ɲatô naŋ Pômdau hoc asê têtŋ aô. ²⁻³ Aô kayalê ɲgac kêŋ whiŋ Kilisi-ɲga daŋ. Yala 14 gi su, Anötö kôc iŋ sa pi lôlôc solop têtŋ iŋ yêc undambê gi. Anötö kôc iŋ ti ɲamlic sambuc me kôc iŋ gatu ɲambwa, aô gam gauc. Anötö tawasê kêyalê. ⁴ Ma Anötö tôc gameŋ †Paradais-ɲga têtŋ iŋ. Iŋ ɲgô yom pi gêŋ atu-tu ɲatô naŋ iŋ gitôm dom bu w hê sa, ma Anötö gic yao iŋ bu sôm asê dom. ⁵ Aô oc wapo ɲamalac kaiŋ dinaŋ waê sa, magoc aô bu wapo dauŋ sa, dec wasôm yom pi gêŋ tigeŋ, naŋ

bu watôc asê bu aö ngac licwalô mba. ⁶ Gêñ ñatô yêc bu wapo daun sa pi-nga, ma aö bu wakôm, dec oc watôm ngac gauc mbasi-nga dom. Nahu bu aneñ yom in yomandô. Magoc aö watoc daun sa pi gêñ dinañ dom. Lau bu sêmpin aö tu lêñ nañ sêlic aö gasa-nga, ma tu yom ñandô nañ gahoc asê-nga, dec oc solop.

Anötö kêmwasin lau licwalô mba, bu tôc in ndê ñaclai asê

⁷ Yomandô Anötö tôc gêñ atu têtñ aö. Magoc in tec bu aö wapo daun sa pi gêñ dau. Tu dinañ-nga in kêñ ñasawa têtñ Sadañ bu êñkin in ndê añela dañ bu êñgwiniñ aö ña gêñ wapac ñamlic-nga dañ. Gêñ dau kêñ ñandê têtñ aö gitôm gêñ ñakwa kuñ aö. ⁸ Aö gaten mbec ñanğa têtñ Pômdau ma gandac in tidim tö bu kôc gêñ wapac dau su yêc aö. ⁹ Magoc in sôm têtñ aö bu, “Mba. Aneñ mwasiñ gitôm bu puc am dôñ ma hôc ñawapac dinañ. Bu aö oc wamwasiñ lau licwalô mba, bu watôc aneñ ñaclai asê.” Tu dinañ-nga aö Pol oc wapo daun sa tu ñawapac bocke nañ kêgwiniñ aö e kôm aö licwalô mba. Nalêñ dinañ aö oc tañkwê Kilisi bu kêñ in ndê ñaclai tu nem aö sa-nga. ¹⁰ Tu dinañ-nga aö bu wambo licwalô mba, me lau bu sêpu aö ma sêkêñ kisa aö, aö bu wapônda daun, me aö bu wahôc ñawapac tidau-tidau tu Kilisi-nga, dec wahôc ti atac ñayham. Bu têtñ ndoc aö kasahê licwalô tôm dom, nañ tañkwê Kilisi ndê ñaclai bu puc aö dôñ ma walhac ñanğa.

Pol tac whin lau Korin-nga

¹¹ Aö galic daun gitôm ngac ñambwa-nga dañ, magoc aposel tasan nañ mac atoc ñac sa, nañ si asa hôc gêlêc aö su? Oc tôm bu mac apo aö waêñ sa,

magoc mba. Mac akôm dom, ma tu dinaņ-ņga dec aö kakuc lau gauc mbasi-ņga si lêņ ma gapo daun sa têtņ mac. ¹² Têtņ têtņ aö gambo gawhiņ mac, naņ aö gakôm gêtņ naņ aposel ñandô sic waê bu sêkôm. Aö gakôm gêtņ dalô, gêtņ atu-tu ma gêtņ ti ñaclai atu daêsam. ¹³ Bocdinaņ mac gauc gêm bu aö gakôm gêtņ sake têtņ gôlôwac dabuņ ñatô, naņ gakôm têtņ mac dom? Mboe mac alic aö sac bu gandac mac bu akêtņ gêtņ tu anem aö sa-ņga dom, a? Bu bocdinaņ, dec wateņ mac bu asuc aneņ sac kwi.

¹⁴ Kwahic dec aö kamasanaņ daun bu wandic mac kêsi tidim tö-ņga. Magoc aö waloc tu bu wakôc mac nem gêtņ daņ-ņga dom. Bu gêtņ naņ aö tac whiņ, naņ mac nem wapa ti mone dom, magoc mac daôm. Y omandô. Aö bu wakêtņ wapac mac dom, bu aö gatôm mac damam, ma solop dom bu balêkoc sêkêtņ gêtņ tu sêlôm damba ti dindai-ņga. Damba ti dindai bu sêkêtņ gêtņ tu sêlôm si balêkoc-ņga, dec oc solop. ¹⁵ Boc-dinaņ aö galic ñayham bu wakêtņ neņ gêtņ hoņ tu wanem mac sa-ņga, e wakêtņ daun sambuc tu mac-ņga whiņ. Ñalêtņ dinaņ aö bu watôc asê bu aö atac whiņ mac ndu andô, ma mac bu atac whiņ aö gwalec, oc ñayham me mba? ¹⁶ Mac bu atac whiņ aö me atac whiņ aö dom, magoc mac aņyalê su bu aö gakêtņ ñawapac daņ têtņ mac dom. Magoc mboe lau naņ sêkêtņ kisa aö, naņ oc sêsôm bu aö kasalê lêņ bu waņsau mac ma malô wakôc mac nem gêtņ ñatô-ņga. ¹⁷ Mac gauc gêm bu aö kakiņ aneņ lau ñatô sêtêtņ mac sêloc, bu sêņgaho mac nem gêtņ ñatô su tu aö-ņga, a? ¹⁸ Aö gandac Taitus bu têtņ mac loc, ma kakiņ yac neņ asidôwa daņ whiņ iņ. Ma Taitus kôc mac nem gêtņ bocke, a?

Mba andô. Alu akôc gauc tigenj ma asa lêj tigenj, nanj akôm gwelenj ñaôli mbasi-nga.

Pol gêm la lau Korin-nga

¹⁹ Mac gauc gêm bu yac asôm yom honj dinanj tu bu alhac daunj ahuc, a? Mba. Yac akêj whinj Kilisi, ma asôm mba yom honj yêc awê têtj mac yêc Anötö anjô-nga. Ma gêtj honj nanj yac akôm, nanj akôm tu bu apuc yac mba lau atac whinj-nga mac dônj alhac ñanja-nga. ²⁰ Aö gatöc daunj bu mboe aö waloc ma watap sa bu mac nem la u ñatô sêsap mêtê sac dônj sêmbo. Bocke? Mac nem lau ñatô sêsôm dau, me sem lêmunj dau, a? Lau ñatô atac ñandê têtj dau, sêwhê dau kôc-kôc, sêpu si asidôwai ma sêsec gamej, sêtoc dau sa, me sêli dau sa, a? Aö bu waloc ma walic bu mac nem lau ñatô sêjkuc lêj nanj aö atac whinj dom, dec aö oc wanjkuc lêj matôc-nga nanj mac oc atac whinj dom. ²¹ Munj-nga, mac nem lau daêsam sêkôm mêtê mockainj-nga ti atac ñagalac-nga tidau-tidau. Aö gasôm têtj ñac bu sênem dau kwi ma sêhu lêj sac dinanj sinj. Kwahic dec aö gatöc daunj bu mboe aö wambu waloc, ma walic bu ñac sêsap lêj dinanj dônj ñapanj sêmbo. Bu bocdinanj, dec mêtê sac dau oc kêtj wapac aö, ma anenj Anötö oc kêtj aö mayanj daunj atu tu mac-nga.

13

Pol oc kêtj gêli lau nanj sêkôm sac, nanj dom

¹ Ñasawa saunj aö oc wandic mac kêsî tidim tö-nga. Ma aö bu wamatôc mac nem lau ñatô, dec aö oc wanjkuc ñagôlinj solop tamatôc lau giso-nga, nanj sêto yêc bocdec bu:

Ŋamalac tigeŋ bu êŋgôliŋ yom pi ŋgac daŋ, dec oc tòm dom bu dakôc iŋ ndê yom sa. Ŋamalac lu me tö bu sêpuc yom dau dôŋ, dec dalic bu yomandô. *[Diut 19:15]*

² Têŋ ndoc aö gac mac kêsi tidim lu-ŋga, naŋ gasôm têŋ lau naŋ sêkôm mêtê sac bu sêhu siŋ. Ma aö gakêŋ puc mac bu têŋ ndoc aö bu wambu waloc, ma watap sa bu lau dau sêsap si lêŋ dinaŋ dôŋ ŋapaŋ sêmbô, dec oc wakêŋ matôc ŋaŋga têŋ ŋac, ma têŋ lau ŋatô naŋ sêkôm sac, naŋ bocdinaŋ. Kwahic dec aö gambo ahê, magoc ndoc kêpiŋ bu wambu waloc, dec wakêŋ puc mac pi gêŋ tigeŋ dinaŋ tiyham. ³ Mac nem lau ŋatô sêndac aö bu w atôc gêŋ daŋ têŋ mac, naŋ oc whê sa bu aö gasôm yom gam Kilisi aŋgô. Bocdinaŋ ayob daôm ŋapep, bu aö oc wamatôc lau sêkôm mêtê sac-ŋga hoŋ ti ŋaŋga. Kilisi dau bu mbo whiŋ mac, dec oc kêŋ gêli mac dom, iŋ oc kôm mêtê ŋaŋga kaiŋ tigeŋ. ⁴ Yomandô. Lau sic Kilisi pi a gicso dau gitôm ŋgac licwalô mba. Magoc Anötö ndê ŋaclai uŋ iŋ sa ma kêŋ iŋ mbo tali ŋapaŋ. Ma yac lau naŋ mba akêŋ whiŋ piŋ yac dôŋ am damiŋ Kilisi, naŋ lau licwalô mbasi bocdinaŋ. Magoc Anötö ndê ŋaclai kêŋ yac ambo taŋli awhiŋ iŋ, tu bu anem akiŋ mac-ŋga.

Pol gêm la lau Korin-ŋga tiyham

⁵⁻⁶ Mac bu andac batam yac bu aposel ŋandô me mba, dec atôc gwaniŋ daôm nem lêŋ. Mac aŋyalê su bu ŋamalac naŋ kêŋ whiŋ dom, naŋ Kilisi mbo iŋ ndê ŋalôm dom. Bocdinaŋ mac bu alic bu mac akêŋ whiŋ ambo, ma Yisu Kilisi mbo nem ŋalôm, dec aŋyalê bu yac mba gwelenŋ ŋa-ŋandô dinaŋ, ma whê yac sa bu aposel ŋandô. ⁷ Yac atenŋ mbec têŋ

Anötö bu puc mac dôḥ ma akôm sac daḥ dom. Yac atac whiḥ bu mac asa lêḥ gitêḥ, tu bu mac nem lêḥ tôc asê bu yac aposel ḥandô lec dom. Mba. Lau ḥatô bu gauc nem bu yac aposel tasan, naḥ iḥ gêḥ ḥambwa. Yac mba mbec dinaḥ ḥa-ḥahu andô, naḥ yac atac whiḥ bu Anötö puc mac dôḥ bu aḥkuc lêḥ gitêḥ eḥ. ⁸ Lau bu sêsap lêḥ yom ḥandô-ḥga dôḥ, dec oc tôḥ dom bu yac akôm gêḥ ti ḥaclai tu amatôc ḥac-ḥga. Magoc lau naḥ sêḥkuc lêḥ yom ḥandô-ḥga dom, naḥ yac akôm gêḥ ti ḥaclai tu bu amatôc ḥac-ḥga e sêhu si giso siḥ. ⁹ Bocdinaḥ mac bu alḥac ḥaḥga ma asap yom ḥandô dôḥ, dec oc tôḥ dom bu yac atôc mba ḥaclai têḥ mac, magoc yac oc atac ḥayham atu tu mac nem lêḥ ḥayham-ḥga. Ma yac ateh mbec bu mac lau akêḥ whiḥ-ḥga asa nem lêḥ hoḥ ḥapep eḥ.

¹⁰ Aö gato yom hoḥ dinaḥ bu wakêḥ puc mac bu ahu nem mêtê s ac hoḥ siḥ muḥ, bu têḥ ndoc aö bu wahôc asê, naḥ gatec bu wamatôc mac ḥa ḥaclai naḥ Pômdau kêḥ têḥ aö. Bu iḥ kêyalih aö sa ma kêḥ ḥaclai têḥ aö bu wapuc mac dôḥ, ma tu bu waḥgwiniḥ mac-ḥga dom.

Pol ndê yom ḥambu-ḥga

¹¹ O asidôwai, aö bu wandic bata bapia dindec, dec bu wakôm neḥ acsalô têḥ mac hoḥ. Aḥsahê ḥaḥga bu andic dabiḥ nem lêḥ akêḥ whiḥ-ḥga hoḥ tisolop. Aneḥ yom hoḥ dindec puc mac dôḥ. Akêḥ nem gauc ti ḥalôm pitigeḥ, ma ambo awhiḥ daôm ti yom malô. Akôm bocdinaḥ, ma Anötö, naḥ Atac Whiḥ ti Yom Malô Ḥadau, naḥ oc mbo whiḥ mac.

¹² Akam daôm aḥkuc gôlôwac dabuḥ si lêḥ.

¹³ Anötö ndê lau dabuḥ hoḥ naḥ sêḥbo gameḥ Masedonia-ḥga dindec, naḥ sêkôm si acsalô

ɲayham tɛɲ mac. ¹⁴Pômdau Yisu Kilisi ndê mwasin
ti Anötö ndê atac whin puc mac dôɲ, ma Ɗalau
Dabuɲ piɲ mac hoɲ dôɲ ɲapaɲ.

Anötö ndê Yom Lêñsêḿ Wakuc
The New Testament in the Bukawa language of Papua
New Guinea

Nupela Testamen long tokples Bukawa long Niugini

copyright © 2000 Lutheran Bible Translators Australia

Language: Bukawa

Translation by: Lutheran Bible Translators Australia

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-01-13

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Apr 2023 from source files dated 9 Oct 2020

545e5ca3-1e95-59e4-8380-93951e023cf7